

Karjalasta kajahtaneet

PETRI LAUKKA

Suomalaisessa julkisuudessa on 1990-luvun ajan keskusteltu Karjalasta, menetetyistä maakunnasta. Varsinkin kesäisin (karjalais-ten pitäjänjuhlienko vuoksi?) aihe viimeistään päätyy otsikoihin. Neuvostoliiton jälkeisessä Suomessa on alettu peräämään maakunnan palauttamista edellisille omistajilleen.

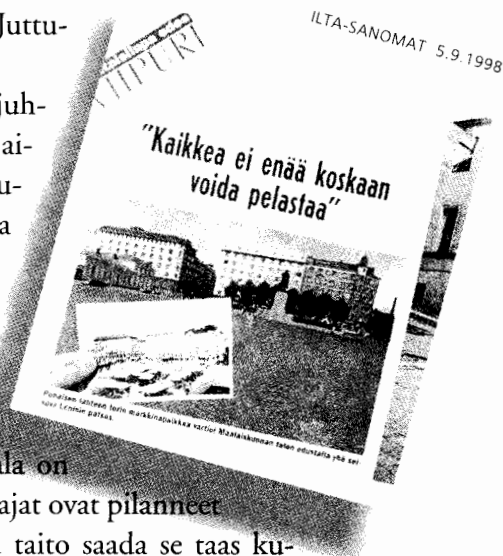
Julkisuudessa elävä Karjala rakentuu myytin varaan. Kun jutuihin kerrotaan Monrepos'n silloista, Marskin majoista tai Viipurin linnoista, syntyy "toinen" maailma, historiallis-sosiaalinen kollektiivinen luomus, jolla on omat sopivan yksinkertaiset symbolinsa, joista tehdään selkeä kaava. Yleensä verevimmit Karjala-jutut ovat koostuneet muistelun tyyppisestä aineistosta, kuten sotaveteraanien matkoista vanhoille taistelupaikoille tai nuorten miesten reissuista, joilla kaitetaan suomalaisia sotilasluita Karjalan mullasta. Juttujen sävy väreilee pateettisen mollikkaana.

Vuoden 1998 kesä ei poikennut kaavasta. Kesäjuhilla Etelä-Karjalassa esitetty palauttamisvaatimus aiheutti runsaasti uutisia, kannanottoja ja jatkojuttuja. Palauttamista ei pidetty kuitenkaan mediassa kovinkaan ajankohtaisena.

• • •

Perusmuotti myyttisissä jutuihin on selkeä. Niissä on mukana historiallisia tosiasioita (Karjala on kuulunut Suomelle), naturalismia (nykyiset omistajat ovat pilanneet vilja-aitan) ja arvoarvostelmia (suomalaisilla olisi taito saada se taas kuokostamaan). Kaavaan liittyy kerrontatapa, joka korostaa suomalaisuutta itseisarvona. Tämän seurauksena useissa jutuihin päädytään kauhistelemaan Karjalan nykyrappiota, juuretonta menoa.

Kunnan myytti rakentuu vastakkainasetteluista. Käyttökelpoisesta myytistä löytyvät aina sankari ja konna. Kesän 1998 Karjala keskustelussa asetelma näkyi: suomalaisten käsissä maa viheriöisi, ei tumpelovenäläisten.

“Karjalan äärellä on viiden miljoonan asukkaan Pietari. Sen huolto tarvitsee jälleen kipeästi suomalaisten isännöimää Karjalaa.” (Savon Sanomat 4.10.98). “Odotan, että Venäjälle tulee sellainen viisas presidentti, joka sanoo (Suomelle) että ottakaa ja korjatkaa tuo Karjala, ei me tehdä sillä mitään.” (Johannes Virolainen STT:n haastattelussa 12.8.98).

• • •

Karjala-keskustelu sai kunnan vauhdin, kun Kymen sotilasläänin komentaja, prikaatinkenraali Kari Hietanen tarkensi juhlapuhettaan Etelä-Saimaan haastattelussa (17.7.98). Hän totesi, että Karjala olisi palautettava Suomelle ja historiallinen vääryys oikaistava. Venäläisten tulisi yksin häpein siirtyä alta pois.

ILTA-SANOMAT 5.9.1998

Tällaisia ehdotuksia oli tehty aiemminkin, miltei jokaisessa karjalaisten juhlassa. Mutta nyt media lähti puimaan lausumaa todenteolla, ehkäpä heinäkuun juttupulansa vuoksi tai vielä todennäköisemmin siksi, että Hietanen lausui sanansa ammattisotilaan asussa, toisen symbolin, univormun, sisältä. Se antoi sanoille kesäpaitaa painavamman sävyn.

Puhe päättyi uutislistoille. Juttua jauhettiin, vaikkeivat pääesikunta, puolustusministeriö tai puolustusvaliokunta lämmenneet kenraalin puheille. Pääkirjoituksissa esitys tyrmättiin. “Tällaisiin lausuntoihinko uusi kulttuuri johtaa?” (Pohjolan Sanomat 18.8.98). “Kun sotilaat ovat sitoutuneet hoitamaan maan puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä vaikenemaan poliittisista kysymyksistä, myös Hietanen olisi voinut kunnioittaa tätä periaatetta.” (Hämeen Sanomat 18.7.98).

Hietasen esiintyminen ennemmin hämmensi kuin vapautti keskustelua. Sotilasasuinen upseeriston jäsen toi muistumia 1920- ja 30-lukujen kiihkoisänmaallisista ilmentymistä. Sellaisten sopivuus EU-ajan Suomeen askarrutti. Hietanen oli korostanut raja-asian sopimista neuvotteluteitse, mutta hajonneen Jugoslavian mustaamassa Euroopassa vähäinenkin ase-

rasvan tuoksu lemahti.

Pääkirjoitukset siirsivät Suomea piirun verran jälkimoderniin aikaan. Suuri kertomus – Neuvostoliitto – oli luettu loppuun, ja Suomi saatu viettyä Euroopan unioniin. Uutta kansallista yhteisprojektia ei oikein tarvittu. “Rajasotilasläänin virka-asussaan pitämä puhe, jossa hän piirtää rajoja uuteen uskoon ja hahmottelee satojen tuhansien ihmisten suuruisia väestönsiirtoja, ei osoittanut hyvää harkintaa” (HS 18.7.1998).

Median otsikot herättivät venäläiset kysymään asiaa Suomen ulkoministeriöltä. Venäjän Suomen suurlähetystö ihmetteli syntynyttä kohua. Heinäkuun lopulla ulkoministeriö lähetti suurlähetystöön vastauksen, jonka mukaan Karjala kuului rauhansopimuksen mukaan edelleen Venäjälle.

• • •

Loppukesästä 1998 juttujen ilme muuttui, ja kenraalin puheet jäivät taka-alalle. Ilta-Sanomat muun muassa lasketti (5.9.98) paljonko maksaisi yksi kappale palautettuja maakuntia. Talouspulan kokenut Suomi sai luvut nähtäväkseen ja totesi, ettei kannata. Mielipidekyselyn mukaan enemmistö kansasta ei innostunut Karjalan palauttamisesta.

Karjalalla ja sen menettämällä on oma lukunsa suomalaisessa identiteetissä, siksi sen esilläpito on perusteltua. Mutta keitä Karjalan myyttisyys, ihanaksitekeminen, palvelee? Hyvä-paha -asetelma on yleismaailmallisesti ollut käyttökelpoinen niille, jotka tahtovat suoria ratkaisuja, gordionin solmun halkaisuja. Ammattisotilaan puhe oli tässä mielessä oireellista. Suoruus ja selkeys ovat mukavia myös medialle. Yksinkertaistukset ja jyrkät asetelmat ovat muhevinta otsikkojen raaka-ainetta.

Media näyttää jättäneen huomiotta ikävän puolen Karjala-jutuistaan kokonaan. Mitä tehdä nykyisille asukkaille, maakuntaan kotiutuneille venäläisille. Valtio on korvannut siirtokarjalaisille rajan taakse jääneet kiinteistöt – onko tästä keskusteltu? Eikö Karjalaan palaavien pitäisi “ostaa” tilansa takaisin Suomen valtiolta. Mielestäni pohjimmainen seikka on unohtunut myös: Karjala-asiassa operoidaan kulttuurien ja mentaliteettien rajamailla, eikä myytin mukaista suoraa ratkaisua kenties ole. Todellinen Karjala-kysymys löytyy kahden kansakunnan ikiaikaisesta, geopolitiikan aiheuttamasta yhteiselosta, kulttuurien ja tapojen eroista ja yhtäläisyyksistä. Tämä hännänveto on jatkunut vuosia. Parhaimmillaan se on herkullinen jutunaihe, mutta se edellyttäisi medialta suurempaa historian tajua.

*Petri Laukka, TaM,
Jatko-opiskelija Lapin yliopisto, Kalevan toimittaja*